

VZW Atalata gaat weer op excursie (2)

Zaterdag 23 augustus: 9.30 uur Lille (provincie Antwerpen)

Afspraakplaats: om 9.30 uur Afrit van de A12 Lille – Welchelderzande: er is een parking richting Lille aan de oostkant vlakbij de afrit. Van hieruit zullen de gebieden bezocht worden per auto. Graag vooraf een seintje zodat we weten op wie we moeten wachten (labiale_palp@hotmail.com, of tijdens kantooruren: 015/297 219). Laarzen zijn ten zeerste aan te bevelen tenzij je natte voeten wil hebben.

We bezoeken hier enkele zeer goed ontwikkelde mesotrofe tot oligotrofe broekbossen. Het lijkt ons aangewezen om toch wat meer uitleg te geven van dit bostype om toch even aan te duiden wat je kan verwachten.

Soorten broekbossen

Iets wat de meesten niet zullen ontgaan zijn is dat er verschillende soorten broekbossen bestaan. Algemeen kunnen we stellen dat een broekbos een bos betreft met een hoge waterstand. Onze indeling is een vereenvoudiging van een aantal goed herkenbare vormen. We overlopen eens de subtypes:

- Wilgenvloedbos: Dit zijn “bossen” van eerder lage wilgenstruwelen die tweemaal per dag onder water lopen. Ze komen voor langsheen grote rivieren met zoet water, die toch nog onder invloed staan van het getij. Ze komen bij ons enkel nog in goed ontwikkelde toestand voor langsheen de Schelde
- Zachthoutoibossen: Dit zijn bossen die grote rivieren begeleiden. Ze bevatten voornamelijk hoge wilgen en wilde populieren. Piekdebieten van de grote rivieren zorgen voor tijdelijke verstoring van de bodem, kan er nieuwe beddingen in uitschuren en tegelijk andere laten dichtslippen. Ze komen in België enkel voor als relictten gezien de rivieren reeds lange tijd gekanaliseerd werden en de ondergrond van deze bossen goede landbouwgrond voortbrengt.
- Elzenbroekbos met voorjaarsflora: Dit zijn van nature bossen met Zomereik en Zwarte els met een uitgebreid voorjaarsaspect. Bosanemoon en Slanke sleutelbloem maken het grootste deel van de bloemenpracht in het voorjaar uit, samen met een groot aantal andere soorten. In de zomer valt hier weinig meer van te herkennen en is er vaak een overheersing van Grote brandnetel of een kale bosbodem afhankelijk van de lichtinval. Deze bossen komen voor op voedselrijkere leem of kleibodems. Ook drogere bossen kunnen een uitgebreide voorjaarsflora met Bosanemoon en dergelijke hebben, maar worden niet gerekend tot de broekbossen. In de Kempen zijn ze vanwege de zandbodem schaars.

- Essenbronbos: Dit zijn bronbossen die vaak kleine vlekken vormen binnen de voorjaarsbossen in heuvelig Vlaanderen. Ze komen voor aan de brongebieden en hebben enkele aparte typische plantensoorten zoals Goudveil en bittere veldkers.
- Broekbossen van snelstromende rivieren: In de Ardennen komen smalle stroken broekbos voor langsheen de snelstromende rivieren. Deze hebben eigen kenmerkende plantensoorten, waar we nu niet dieper op ingaan.
- Nitrofiel elzenbroekbos: Dit zijn net als de voorjaarsbosjes voedselrijke bossen. Een voorjaarsaspect ontbreekt hier en is vervangen door een moerasvegetatie. Moerasspirea is hier meestal de opvallendste soort, naast een groot aantal andere ruigtekruiden. Dit bostype ontstaat vaak uit andere vegetaties (zie verder).
- Mesotroof elzenbroekbos: Deze bossen zijn van nature voedselarmer. Een voorjaarsflora ontbreekt hier. De boomlaag bestaat nog steeds uit Zwarte els met eventueel Zomereik, maar de kruidlaag verschilt duidelijk: in drogere bossen is er een ijle vegetatie van onder andere Grote brandnetel en Framboos. De zeer natte vorm heeft een ondergroei van grote zeggensoorten, die de volledige ondergroei uitmaken. Deze bossen komen voornamelijk voor in de Kempen.

Mesotroof elzenbroekbos met Pluimzegge (foto: Zumpe-werkgroep)

- Oligotroof elzenbroekbos: In dit bostype is de ondergrond nog voedselarmer. De boomlaag bestaat voornamelijk uit Zachte berk met een ondergroei van Pijpenstro. Soorten van natte heide zoals Veenmossen, Gagel en Dopheide kunnen hier voorkomen. Dit bostype is beperkt tot de schrale zandgronden.

- Venig berkenbroekbos: Dit bostype lijkt op het oligotroof elzenbroekbos maar is nog voedselarmer en zuurder. Het ontstaat uit verbossend hoogveen. De berken bereiken hier door de zure schrale bodem zelden enige ouderdom. De ondergroei bestaat uit Veenmossen met Pijpenstro. Dit bostype komt vrijwel alleen voor aan de hoge venen.

Belang van broekbossen

Het belang van de bescherming van de broekbossen is vaak zwaar onderschat. Het is dan ook terecht dat de Europese unie deze als prioritair beschouwd als te beschermen (zie natura 2000 in het vorig nummer). Grote oppervlaktes broekbossen komen enkel voor in de Europese laagvlakten. In het verleden waren vrijwel alle beekvalleien in landbouwgebruik als hooiland. Vele van deze natte bossen zijn pas ontstaan na de tweede wereldoorlog. De ontwikkelingsgraad is hier dan ook zwak, tenzij een kolonisatie uit een historisch bos kon plaatsvinden. Hierbij komt dat vele broekbossen water ontvangen van de beek. Tegenwoordig zijn de meeste beken zeer voedselrijk door het landbouwgebruik. Het gevolg is dan ook dat vele bossen sterk verruigen en degraderen. Ook nieuw aangeplante bossen op voormalige landbouwgronden hebben vaak een grote brandnetelzee als ondergroei. Dit zijn meestal populierenaanplanten. De populierenklonen op zich hebben weinig invloed op de ondergroei, hoewel bij de houtoogst er vaak een zware beschadiging optreedt. Tevens moeten we er rekening mee houden dat de bosflora zeer moeilijk nieuwe gebieden koloniseert. Dit alles maakt dat goed ontwikkelde bossen in België zeldzaam geworden zijn.

En de ongewervelden?

Ieder habitat heeft zijn soorten. Zo ook de broekbossen. Het lijkt ons vrij zinloos om een selectie te maken van de hier voorkomende ongewervelden. We gaan ze gewoon zelf gaan zoeken op de afgesproken datum en plaats.